

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E
P R E S U D A

Vrhovni sud Republike Hrvatske, u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Lidije Grubić Radaković kao predsjednice vijeća te dr. sc. Marina Mrčele, mr. sc. Marijana Svedrovića, Senke Klarić-Baranović i Melite Božičević-Grbić kao članova vijeća te sudske savjetnice Maje Ivanović Stilinović kao zapisničarke, u kaznenom predmetu protiv optuženog V. M. i drugih, zbog kaznenog djela iz članka 120. stavak 1. i drugih Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, povodom žalbi državnog odvjetnika i optuženog V. M. podnesenih protiv presude Županijskog suda u Osijeku od 9. prosinca 2013. broj K-Rz-3/11, u prisutnosti zamjenice Glavnog državnog odvjetnika Gordane Haramina Hranilović, branitelja optuženog V. M., odvjetnika M. U., braniteljice optuženika, odvjetnice N. Č. i branitelja optuženog D. B., odvjetnika D. R., u sjednici vijeća održanoj 10. lipnja 2014.,

p r e s u d i o j e :

I. Djelomično se prihvaća žalba državnog odvjetnika, preinačuje se prvostupanjska presuda u odluci o kazni, te se optuženiku V. M. za kazneno djelo iz članka 120. stavka 1. OKZRH, za koje je proglašen krivim prvostupanjskom presudom na temelju te zakonske odredbe utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 8 (osam) godina, a za kazneno djelo iz članka 122. uz primjenu članka 38. stavka 1. i članka 39. stavka 1. točka 1. OKZRH za koje je prvostupanjskom presudom proglašen krivim utvrđuje se kazna zatvora u trajanju 3 (tri) godine, te se na temelju članka 43. OKZRH optuženik osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju 10 (deset) godina, u koju mu se na temelju članka 45. stavka 1. OKZRH uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 20. lipnja 2011. pa nadalje.

II. U ostalom dijelu žalba državnog odvjetnika i žalba optuženog V. M. u cijelosti, odbijaju se kao neosnovane te se u pobijanom, a nepreinačenom dijelu potvrđuje prvostupanjska presuda.

Obrazloženje

Pobijanom presudom Županijskog suda Osijeku pod točkom I. optuženi V. M. proglašen je krivim za počinjenje kaznenih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. u vezi s člankom 28.

stavak 2. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 31/93. i 35/93. – dalje u tekstu: OKZRH) i kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz članka 122. OKZRH, te mu je na temelju članka 120. stavka 1. OKZRH za radnje opisane u točki 1. od podtočke 1-1) do podtočke 1-22) za kazneno djelo iz članka 120. stavka 1. OKZRH utvrđena kazna zatvora u trajanju sedam godina, a na temelju članka 122. OKZRH uz primjenu članka 38. stavka 2. i članka 39. stavka 1. točka 1. OKZRH za radnje opisane u točki 1. podtočka 1-23) utvrđena kazna zatvora u trajanju dvije godine, pa je uz primjenu članka 43. OKZRH optuženik osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju 8 godina.

Na temelju članka 45. OKZRH optuženom V. M. u izrečenu kaznu uračunato je vrijeme provedeno u pritvoru od 20. lipnja 2011. pa nadalje.

Na temelju članka 132. stavka 1. i 2. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 110/97., 27/98., 58/99., 112/99., 58/02., 143/02., 62/03. i 115/06. - dalje: ZKP/97) oštećeni P. D., oštećena Lj. V., oštećena D. O., oštećeni B. L., oštećeni S. R., oštećena M. Š. - Š., oštećena A. H., oštećena V. S., oštećena M. C., oštećena D. P., oštećeni N. T., oštećena Z. M., oštećena J. B., oštećeni B. S., oštećena A. J., oštećena A. D., oštećena A. M., oštećeni O. Š., oštećeni M. R. i oštećena S. T. upućeni su da imovinskopravni zahtjev mogu ostvarivati u cijelosti u parnici.

Na temelju članka 122. stavka 1. i 4. ZKP/97 optuženi V. M. je djelomično oslobođen dužnosti naknade troškova kaznenog postupka.

Pod točkom II., na temelju članka 354. točka 3. ZKP/97, optuženi D. B. oslobođen je od optužbe da bi počinio kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava, ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZRH.

Na temelju članka 123. stavka 1. ZKP/97 određeno je da troškovi kaznenog postupka iz članka 119. stavka 2. točka 1. do 5. ZKP/97 u odnosu na optuženog D. B. te nužni izdaci i nagrada branitelju padaju na teret proračunskih sredstava.

Protiv te je presude žalbu podnio državni odvjetnik, u odnosu na oslobađajući dio presude, zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i u odnosu na osuđujući dio presude, zbog odluke o kazni. Predložio je da se pobijana presuda ukine u oslobađajućem dijelu i predmet vrati u tom dijelu na ponovno suđenje te da se ista preinači u osuđujućem dijelu na način da se optuženom V. M. utvrde strože kazne zatvora i osudi na jedinstvenu kaznu zatvora u duljem trajanju.

Protiv presude se žali i odvjetnik M. U. koji brani optuženog V. M., zbog povrede kaznenog zakona i zbog odluke o kazni, predloživši da se pobijana presuda preinači na način da se optuženika oslobodi od optužbe, podredno da se ukine pobijana presuda i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje pred potpuno izmijenjeno vijeće ili da se preinači pobijana presuda na način da se optuženika oslobodi za kazneno djelo pod točkom 2. izreke ili da se preinači prvostupanjska presuda na način da se optuženika osudi na blažu kaznu.

Žalbu je protiv te presude podnijela i odvjetnica N. Č., koja brani optuženog V. M., „zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka, povrede materijalnog prava, nepotpuno i netočno utvrđenog činjeničnog stanja, odluke o kaznenoj sankciji i odluke o troškovima

postupka“, s prijedlogom da se preinači presuda u pobijanom dijelu na način da se optuženika oslobodi od optužbe, podredno da se ukine pobijana presuda i predmet vrati na ponovno odlučivanje pred izmijenjeno vijeće.

Odgovor na žalbu podnijeli su odvjetnici D. R. i odvjetnik B. K., koji brane optuženog D. B., s prijedlogom da se žalba državnog odvjetnika odbije kao neosnovana i potvrdi prvostupanjska presuda.

Odgovor na žalbu podnio je i državni odvjetnik, predloživši da se odbije žalba optuženog V. M. kao neosnovana.

U skladu s člankom 373. stavak 1. ZKP/97, spis je dostavljen na dužno razgledanje Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.

Sjednica je održana u prisutnosti državnog odvjetnika, branitelja optuženog V. M., odvjetnika M. U. braniteljice optuženika, odvjetnice N. Č. i branitelja optuženog D. B., odvjetnika D. R. Na sjednicu nije pristupio uredno izviješteni optuženi V. M., koji je dostavio izjavu da ne želi prisustvovati sjednici vijeća, te uredno izviješteni D. B., pa je sjednica održana u njihovoj odsutnosti (članak 374. stavak 4. ZKP/97).

Žalba državnog odvjetnika je djelomično osnovana, dok žalba optuženog V. M. nije osnovana.

U odnosu na žalbu optuženog V. M., osim zbog odluke o kazni

Optuženik smatra da „sud temelji presudu u podtočkama 1-4, 1-5 i 1-6 isključivo na nezakonito pribavljenom dokazu - iskazu svjedoka M. M. [jer] isti svjedok nije saslušan po odredbama ZKP-a [koji] izričito propisuje postupak saslušanja u istražnoj radnji, a istoj radnji sasvim sigurno ne može biti nazočan »branitelj svjedoka« i policijski službenik koji provodi izvide u predmetu“. No, istražna radnja ispitivanja svjedoka M. M. u predmetu Kir-847/02 nije provedena nezakonito.

Točno je da su ispitivanju svjedoka prisustvovali odvjetnik M. R. i djelatnik PU S. Z. S. i to na traženje samog svjedoka, a kako to slijedi iz zapisnika o njegovom ispitivanju (list 1809 spisa). Članak 198. stavak 4. ZKP/97 određuje tko može biti nazočan ispitivanju svjedoka, a članak 238. stavak 1. ZKP/97 određuje tko ne smije biti prisutan ispitivanju svjedoka („svjedoci se ispituju svaki posebno i bez ostalih svjedoka“). Niti jedna odredba ne zabranjuje da ispitivanju svjedoka pri provođenju istražne radnje na njegovo traženje prisustvuje odvjetnik „koji ga inače zastupa“ ili policijski službenik. Stoga istražni sudac nije postupio protivno ZKP/97 kada je dopustio da ispitivanju svjedoka budu prisutne osobe na zahtjev svjedoka, a koje tada, a niti kasnije, nisu imale procesno svojstvo svjedoka. Dakle, ispitivanje svjedoka M. M. kao istražna radnja u predmetu Kir-847/02 nije provedeno suprotno odredbama ZKP/97 pa optuženikova žalba u tom dijelu nije osnovana. To je pravilno utvrdio i prvostupanjski sud kada je tijekom rasprave odbio prijedlog odbrane za izdavanje tog zapisnika kao nezakonitog. Prvostupanjski sud je tu odluku obrazložio na raspravi i u pobijanoj presudi, postupivši tako sukladno odredbama ZKP/97.

Nije osnovana niti žalba optuženika u dijelu u kojem tvrdi da „sud temelji presudu u podtočkama 1-4, 1-5 i 1-6 isključivo“ na iskazu tog svjedoka. Naime, prvostupanjski sud za te podtočke izvodi i raščlanjuje iskaze petnaestoro svjedoka i dokumentaciju (listovi 28 do 34 prvostupanjske presude). S obzirom na sadržaje tih dokaza i raščlambu prvostupanjskog suda, bez ikakve dvojbe slijedi da iskaz svjedoka M. M. nije isključivi temelj za utvrđivanje odlučnih činjenica u navedenim podtočkama.

Nadalje, optuženik smatra da su nezakoniti dokazi i preslike različitih isprava koje je prvostupanjski sud koristio te novinski članci smatrajući da se na njima „ne može temeljiti osuđujuća presuda za ovako teško kazneno djelo“ jer „niti na jedan primjeren način nije provjerena vjerodostojnost takovih preslika“, a sud nije provjerio radi li se o „autoriziranom intervjuu“. Žalitelj u stvari prigovara vjerodostojnosti izvedenih dokaza. ZKP/97 ne zabranjuje uporabu novinskih članaka kao dokaza, a niti preslike isprava. Doduše, u članku 330. stavak 1. ZKP/97 određeno je da se u izvorniku podnose „dopisi koji imaju značenje dokaza“, ali ovdje se ne radi o preslikama dopisa koji se podnose sudu već o preslikama dokumentacije i raznih isprava koje nisu sastavljane za potrebe suda. Prema tome, izvođenje dokaza čitanjem preslika isprava i dokumentacije te novinskih članaka nije nezakonito, pa optuženik nije u pravu kada tvrdi da su to nezakoniti dokazi.

Pritom žalitelj posebno ukazuje da „nije provjerena vjerodostojnost“ službenih zabilješki sačinjenih po „svjedoku - policajcu D. M. list spisa 421-422“. No, taj svjedok je ispitan te je potvrdio navode iz tih bilješki. Prvostupanjski sud je, dakle, provjeravao upravo vjerodostojnost tih dokumenata, a to je i obrazložio u pobijanoj presudi (list 39 i 41). U odnosu na korištenje novinskih članaka te preslika „obrana je taj prigovor iznosila tijekom cijelog postupka“, a nakon čitanja određenih dokumenata braniteljica optuženika je stavila i prigovore u tom smislu. Stoga je prvostupanjski sud pravilno postupio kada je nakon čitanja određenih dokumenata u zapisnik upisao primjedbe na pročitano, a tu dokumentaciju je kasnije provjeravao ili ocjenjivao te za njihovo (ne)prihvatanje dao razloge u presudi. Ovdje treba navesti da dva novinska članka koje je prvostupanjski sud koristio svakako nisu „krucijalni dokazi“ kako se to navodi u žalbi, jer su korišteni kao usmjeravajuće okolnosti te potkrjepu zaključka u odnosu na odlučne okolnosti pa ni ti prigovori žalitelja nisu osnovani.

Optuženi V. M. u žalbi tvrdi i da se „pisani otpravak presude ... razlikuje od ... objavljene presude“ i to u podtočki 1-5. No, uspoređujući izreku presude u izvorniku (zapisnik od 9. prosinca 2013., list 5612 i dalje) te pisani otpravak presude, ovaj sud utvrdio je da ne postoje razlike između izreke presude koja je objavljena i one koja je pisano otpremljena pa tako niti razlike u podtočki 1-5 na koju žalitelj neosnovano ukazuje. Žalitelj ukazuje i na izmjene u odnosu na činjenični opis iz optužnice te presude. Budući da je prvostupanjski sud oslobodio od optužbe optuženog D. B., to je po prirodi stvari bilo potrebno razdvojiti činjenične opise za optuženike. Prvostupanjski sud je to napravio pravilno, izreka je jasna, razumljiva, bez proturječja te je razvidno za koje djelo je optuženi V. M. proglašen krivim, a za koje djelo je optuženi D. B. oslobođen od optužbe.

Nadalje, optuženik u žalbi navodi da je tražio da „u istrazi bude nazočan ispitivanju svjedoka“, a da je taj zahtjev „bez obrazloženja odbijen, tako da je okrivljeniku uskraćeno pravo na ispitivanje svjedoka“. Osim toga, „u tijeku postupka neki svjedoci su preminuli [pa] je okrivljenik u cijelosti ostao uskraćen u svome pravu na njihovo ispitivanje“. Točno je da je braniteljica optuženika u istrazi tražila da optuženik bude prisutan ispitivanju svjedoka (list

2353 i 2366 spisa). No, nije točno da je taj zahtjev odbijen bez obrazloženja, jer u spisu ne postoji nikakav trag da bi istražni sudac odbio takav zahtjev.

Iako ne izriekom, ipak je jasno da optuženik u žalbi ukazuje na navodnu povredu konfrontacijskog prava. Ono je sastavnica stožernog načela kaznenog postupka (pravo na pošteno suđenje). Konfrontacijska klauzula nalazi se u članku 29. stavak 2. alineja 6. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, pročišćeni tekst, broj: 76/10, dalje u tekstu: Ustav) i članku 6. stavak 3. (d) Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne Novine“, Međunarodni ugovori; broj 18/97.; dalje u tekstu: EKLJP). Ta klauzula jamči optuženiku pravo na ispitivanje svjedoka optužbe i da zahtijeva da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe. Da bi se radilo o povredi konfrontacijskog prava, osuđujuća presuda se mora temeljiti isključivo ili u odlučujućoj mjeri na iskazu svjedoka kojeg obrana nije imala mogućnost ispitati. Mogućnost obrane označuje situaciju u kojoj optuženik sâm ili preko stručnih pomoćnika (branitelja) ima mogućnost barem jednom u postupku ispitati svjedoka koji ga tereti isključivo ili u odlučujućoj mjeri. Idealno bi bilo da oni tu mogućnost ostvare zajedno jer optuženik najčešće nema stručna pravna znanja za ispitivanje, ali najčešće ima saznanja o detaljima događaja. Ipak, nije nužno da tu mogućnosti imaju i optuženik i branitelj već je dovoljno da to bude ili optuženik ili branitelj jer EKLJP i Ustav, a i prihvaćena praksa Europskog suda za ljudska prava te Ustavnog suda Republike Hrvatske, a i ovog suda, određuju da konfrontacijsko pravo pripada obrani.

Imajući to na umu, ovaj sud je ocjenjivao je li optuženiku povrijeđeno to pravo te time prekršeno načelo jednakosti oružja i povrijeđeno pravo na pravično suđenje. Takve povrede ovaj sud nije našao. Naime, tijekom istrage ispitan je 131 svjedok. Na ispitivanju 124 svjedoka u istrazi bio je prisutan jedan od branitelja optuženika, a na nekim od ispitivanja braniteljica ili branitelj su postavljali pitanja i stavljali prigovore na iskaze svjedoka. To je vidljivo iz zapisnika o ispitivanju svjedoka (njih više od četrdeset; primjerice na listovima 2409, 2488, 2512, 2516). Većina tih svjedoka je ispitana na raspravi na kojoj su bili branitelji optuženika, a i optuženi V. M. pa je obrana i tu imala mogućnost ispitivanja svjedoka i stavljanja primjedbi na njihov iskaz, a iz raspravnih zapisnika je vidljivo da je to pravo i korišteno. Stoga u odnosu na 124 svjedoka ispitanih svjedoka nije povrijeđeno konfrontacijsko pravo obrane.

Nadalje, na raspravi su pročitani iskazi četrnaestero svjedoka bez suglasnosti obrane, a na temelju članka 331. stavak 1. točka 1. ZKP/97. Na čitanje iskaza četvero svjedoka obrana nije imala primjedbi pa se tu ne može govoriti da je istican prigovor povrede konfrontacijskog prava (svjedoci N. T., D. V., G. J. i D. F.). Naime, konfrontacijsko pravo nije apsolutno i njega se obrana može odreći. Ako na pročitani iskaz nije bilo prigovora niti primjedbi u smislu povrede konfrontacijskog prava, tada je opravdano zaključiti da se obrana tog prava odrekla.

Na čitanje iskaza ostalih deset svjedoka, obrana je na raspravi stavila prigovor da ih nije imala priliku ispitati ili primjedbe na vjerodostojnost sadržaja njihovih iskaza. Iz zapisnika o ispitivanju u istrazi svjedoka M. S. (list 2409), S. M. (list 2756), B. B. (list 3543), A. D. (list 3891), D. T. (list 3857) i M. C. (list 2953) razvidno je da su ispitivanju bili prisutni ili braniteljica ili branitelj optuženika, pa je postojala mogućnost da ih obrana ispita. Stoga niti u odnosu na te svjedoke nije povrijeđeno konfrontacijsko pravo.

Nadalje, ispitivanje svjedoka S. R. i D. O. provedeno je kao hitna istražna radnja, a na ispitivanje S. R. istražni sudac nije pozvao branitelje optuženika, jer je svjedok boravio u Republici Hrvatskoj samo jedan dan pa branitelji iz S. i Z. ne bi stigli na ispitivanje koje je bilo u O. (list 2811). Iako u takvoj situaciji postoje druge mogućnosti koje istražni sudac nije pokušavao, primjerice ispitivanja video linkom, ipak nisu povrijeđene ustavne i konvencijske odredbe jer taj svjedok nije isključivi ili u odlučujućoj mjeri temelj za utvrđenje činjeničnog stanja, jer je ovaj svjedok jedan od osmero svjedoka ispitanih u odnosu na točku 1-7 izreke prvostupanjske presude. Osim tih iskaza, za tu točku pročitana je određena dokumentacija, pa je očito da bi osuda za tu točku bila moguća i bez iskaza svjedoka S. R.. Ta ocjena odnosi se i za svjedokinju D. O. koja je jedna od sedmero svjedoka ispitanih na okolnosti iz točke 1-3. Osim tih dokaza, prvostupanjski sud je pročitao i određenu dokumentaciju te je jasno da iskaz D. O. nije isključivi ili u odlučujućoj mjeri dokaz na kojem se temelji utvrđenje činjeničnog stanja u odnosu na ovu točku optužbe. Isto vrijedi i za svjedoka M. M. čijem ispitivanju obrana nije imala mogućnost prisustvovati, a to je ocijenjeno ranije u ovoj odluci.

Konačno, niti svjedok S. B., čijem ispitivanju obrana nije bila prisutna, također nije svjedok u odnosu na kojeg bi bilo povrijeđeno konfrontacijsko pravo jer on uopće ne tereti optuženog V. M.. Stoga ne može biti govora o tome da je taj iskaz isključivi ili u odlučujućoj mjeri temelj za osudu optuženika.

Optuženik u žalbi prigovara i odbijanju dokaznih prijedloga obrane, smatrajući da mu je time povrijeđeno pravo na obranu. No, niti iz jedne zakonske odredbe ne proizlazi dužnost suda da prihvati dokazne prijedloge stranaka, ali ako ih odbije za to mora dati valjane razloge. To se posebno odnosi na dokazne prijedloge obrane jer odbijanje baš svih dokaznih prijedloga obrane, bez valjanog obrazloženja razloga takvog odbijanja, može predstavljati kršenje Ustavom Republike Hrvatske i Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenog prava na pravično suđenje (sukladno praksi Europskog suda za ljudska prava /dalje u tekstu: ESLJP/, primjerice u predmetima *Borisova v. Bulgaria*, *Topić v. Croatia*, *Horvatić v. Croatia*). No, o tome se ovdje ne radi jer je prvostupanjski sud prihvatio veći broj dokaznih prijedloga obrane. Osim toga, prvostupanjski sud nije prihvatio niti sve dokaze optužbe pa da bi iz toga mogla proizlaziti povreda načela jednakosti oružja, jer je veći broj dokaznih prijedloga optužbe također odbijen, a za sve te odluke prvostupanjski sud je dao i valjane razloge koje prihvaća i ovaj sud.

U odnosu na pogrešno utvrđeno činjenično stanje, optuženik opširno prigovara utvrđenju da je on bio formalni i stvarni zapovjednik policijskih snaga, a navodi da nije utvrđeno da su zločine počinili pripadnici pričuvnih policijskih snaga već je moguće da je to napravio netko drugi.

Suprotno žalbenim navodima, prvostupanjski sud je vrlo detaljno i razložno raščlanio mnoštvo dokaza koji ukazuju da je optuženik znao za počinjena protupravna postupanja, da su ta postupanja počinili pripadnici pričuvnog sastava policije kojem je zapovijedao optuženi V. M.. Tu raščlambu, osobito onu koja se odnosi na znanja o protupravnom postupanju i zapovjedne ovlasti optuženika (listovi 64 do 71 prvostupanjske presude), prihvaća i ovaj sud te na njih upućuje žalitelja koji ih žalbom nije uspio osporiti. Ipak, treba navesti i ovo.

Osim dokumentacije koju navodi prvostupanjski sud, a koja ukazuje na zapovjedne ovlasti optuženika, postoji i dokaz iz kojeg jasno slijedi da je optuženik bio zapovjednik

policijske brigade (listovi 847 i 3298 spisa). Uz mnoštvo iskaza svjedoka koji potvrđuju stvarne zapovjedne ovlasti optuženika, a koje prvostupanjski sud pravilno prihvaća (listovi 66 do 68 prvostupanjske presude), odlučan je dokaz u vidu zapovijedi koju je potpisao optuženi V. M. (list 1791). Njome optuženik zapovijeda ustrojstvo specijalne jedinice policije - pričuvni sastava „V.“ te imenuje uz zapovjednika i njihove zamjenike. U točki 3. zapovijedi jasno određuje da „svako angažiranje može se izvršiti samo po zapovjedi načelnika PU ili zamjenika“. Iz toga slijedi da je zapovjedne ovlasti za angažman pričuvnih policijskih postrojbi imao optuženi V. M.. Zato žalbeni navodi koji opširno tumače da je pokojni Đ. B. jedini koji je imao zapovjedne ovlasti nisu osnovani jer i iz ovog dokumenta slijedi da je te ovlasti imao i optuženik. Iz iskaza svjedoka koje prvostupanjski sud pravilno ocjenjuje i prihvaća slijedi da je on te ovlasti i koristio boraveći na terenu u vrijeme poduzimanja određenih „akcija“ koje su inkriminacije u ovom postupku.

Osim toga, na listu 1747 nalazi se zapovijed Ministra unutarnjih poslova i Ministra obrane u kojoj je navedeno: „Za zapovjednika policije određuje se M. V.“. Žalitelj smatra da ta zapovijed „nije nikada zaživjela“, ali pročitana dokumentacija, a osobito iskazi svjedoka koje prvostupanjski sud detaljno raščlanjuje pokazuju suprotno. Optuženi V. M. je imao formalne zapovjedne ovlasti i stvarno ih je koristio. Stoga pribavljane dodatne dokumentacije o ustrojstvu policije i izvođenje dokaza za koje žalitelj smatra da su trebali biti provedeni doista nije trebalo provoditi jer sve što je provedeno u postupku je u potpunosti dostatno za utvrđivanje odlučnih okolnosti i donošenje pravno odlučnih zaključaka. Prvostupanjski je sud tako i postupio te donio pravilnu i zakonitu odluku u pogledu činjeničnih i pravnih utvrđenja koju je valjano obrazložio, a koju žalitelj nije doveo u pitanje.

To se odnosi i na počinitelje konkretnih protupravnih radnji. Za svaku podtočku izreke prvostupanjske presude, prvostupanjski sud je proveo u dovoljnoj mjeri dokaze te ih valjano analizirao i ocijenio (stranice 21 do 64 prvostupanjske presude). Žalitelj se s tim ocjenama i utvrđenjima ne slaže, nastojeći relativizirati utvrđenja, najčešće u pravcu da nije utvrđeno točno što se dogodilo s pojedinom žrtvom ili da su to mogli počinili neki drugi pripadnici oružanih snaga. No, ti žalbeni navodi nisu osnovani jer količina dokaza koji se međusobno isprepliću i nadopunjuju tvore nedvojben zaključak da su počinitelji protupravnih radnji pripadnici postrojbi u odnosu na koje je optuženi V. M. uz formalne, koristio i stvarne zapovjedne ovlasti.

Također je prvostupanjski sud detaljno i razložno utvrdio okolnosti koje nedvojbeno ukazuju da je optuženi V. M. znao za protupravne radnje koje su se dogodile i koje su počinili pripadnici podređenih mu postrojbi, a koje radnje je optuženik nastojao prikriti ili ometati njihovo istraživanje. Tu posebno prvostupanjski sud pravilno ukazuje na dokaze izvedene u odnosu na ubojstvo B. O. i Lj. S. (stranica 72 prvostupanjske presude). Stoga žalbeni navodi niti u odnosu na to pravilno utvrđenje koje jasno ukazuje na neispunjenje optuženikovo garantne obveze kao zapovjednika ne dovode u sumnju činjenična i pravna utvrđenja prvostupanjskog suda.

U odnosu na žalbu državnog odvjetnika, osim zbog odluke o kazni

Državni odvjetnik se žali u odnosu na dio prvostupanjske presude prema kojoj je optuženi D. B. oslobođen od optužbe jer nije dokazano da bi počinio krivično djelo onako kako mu je to optužnicom stavljeno na teret. Žalitelj smatra da je činjenično stanje pogrešno

utvrđeno te ukazuje na četiri razloga zbog kojih smatra da su ocjena vjerodostojnosti izvedenih dokaza prvostupanjskog suda i zaključak o nedokazanosti pogrešni. Najprije ističe da i sam prvostupanjski sud ne prihvaća obranu alibijem optuženog D. B.. Drugo, smatra da iskaz svjedoka S. L. izravno tereti optuženog D. B. i da je optuženik sudjelovao u potjeri, uhićenju i likvidaciji obitelji V.. Treće, drži da iskaz svjedoka I. B. prema kojem optuženik nije sudionik počinjenja ratnog zločina na štetu obitelji V. nije vjerodostojan jer se „u gužvi i metežu koji je nastao“ u lokalnu „G.“ „ne može očekivati da prisutne osobe u noćnim uvjetima uoče i prepoznaju sve sudionike ponaosob“, da je svjedok „preživio veliki stres zbog straha da će i sam biti likvidiran, uslijed čega je bio u posebnom psihološkom stanju“ te da je „sud u potpunosti zanemario činjenicu da svjedok I. B. uopće ne poznaje“ optuženog D. B.. Četvrto, žalitelj ukazuje na iskaz svjedoka O. D. prema kojem je optuženi D. B. „pristupio „V.“ već u 7.-8. mjesecu 1991. i da je bio strah i trepet u njihovom kvartu“, da je stalno bio u društvu sa N. i V. H. te M. B....a svjedok je osobno čuo da se N. H. hvalio...da je on sudjelovao u likvidaciji članova obitelji V.“. Ukazuje također i na iskaze svjedoka i dokumentaciju prema kojoj je optuženi D. B. bio zamjenik zapovjednika „V.“ pa to sve „opravdava zaključak da je [optuženik] krajem kolovoza bio u poziciji predvoditi i organizirati skupinu koja je sudjelovala u uhićenju i likvidaciji Ž. V. i članova njegove obitelji“.

Točno je da je prvostupanjski sud obranu alibijem optuženog D. B. ocijenio nevjerodostojnom. No, za osudu u kaznenom postupku, nije dovoljno da sud ne prihvati obranu optuženika. Za osudu je potrebno da postoje dokazi koji bi izravno ili usmjeravajući, tvoreći tzv. zatvoreni krug utvrđenih činjenica i okolnosti, sigurno, odnosno nedvojbeno, upućivali na optuženika kao počinitelja kaznenog djela koji mu se stavlja na teret. Nije dovoljno, kako bi to proizlazilo iz žalbe državnog odvjetnika, da je optuženi D. B. „bio u poziciji predvoditi i organizirati skupinu koja je sudjelovala u uhićenju i likvidaciji“. Potrebno je, prema optuženju, utvrditi da je dokazano da je optuženik doista sudjelovao u tim protupravnim aktivnostima.

Prvostupanjski sud to nije našao utvrđenim i za to je dao detaljne i valjane razloge nakon što je marno raščlanio sve potrebne dokaze. Te razloge prihvaća i ovaj sud te upućuje žalitelja na obrazloženje pobijane presude (stranice 84 do 87).

U odnosu na događanja u lokalnu „G.“, gdje je prema optuženju bio i optuženi D. B., ispitano je sedam svjedoka koji su, dakle, očevici tog događaja. U odnosu na potjeru, uhićenje i likvidaciju obitelji V. ispitano je još sedmero svjedoka pri čemu je svjedok I. B. jedini neposredni svjedok događaja u navedenom lokalnu, a potom i likvidacije E., M. i D. V.. Od svih četrnaestero svjedoka, samo svjedok S. L. i to u istrazi, navodi optuženika kao osobu koja je bila u lokalnu „G.“. Na raspravi ovaj svjedok navodi da u to nije siguran, da nije bio siguran ni tada te daje objašnjenje prema kojem dopušta mogućnost da je u istrazi bio „naveden da iskaže na taj način“. Prvostupanjski sud pravilno uočava da je to jedini dokaz koji tereti optuženika, ali s pravom otklanja vjerodostojnost iskaza tog svjedoka iz istrage, te za to daje valjane razloge. Doduše, državni odvjetnik pravilno ukazuje da taj iskaz nije proturječan sam sebi. Prvostupanjski sud je nespretno naveo da je iskaz kontradiktoran, a zapravo se ne radi o proturječnosti već o nesigurnosti svjedoka koju prvostupanjski sud u stvari pravilno uočava i raščlanjuje. Naime, ako sam svjedok dopušta mogućnost da je u istrazi pogriješio i da je bio „naveden“ iskazivati na određeni način, a istovremeno šestero svjedoka očevidaca, od kojih je jedan i oštećeni I. B., izrijekom navode da optuženik nije bio u lokalnu, tada se doista ne može prihvatiti da postoji barem jedan dokaz koji bi na siguran

način ukazivao na okolnost da je optuženik bio u lokalu „G.“. Kada se tome dodaju iskazi sedmero svjedoka, uključujući i očevica oštećenog I. B., da optuženik nije bio u improviziranom zatvoru u „O.“ kada su dovedeni članovi obitelji V. i da nije sudjelovao u njihovoj likvidaciji, tada doista nije dokazno da bi optuženik počinio krivično djelo kako mu je to stavljeno na teret.

Žalbeni navodi ne dovode u pitanje pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja. Okolnost što svjedok O. D. zna da je optuženik bio pripadnik „V.“ te „strah i trepet u kvartu“, da se družio s N. H. koji se hvalio sudjelovanjem u likvidaciji obitelji V., kao i da postoje iskazi svjedoka i dokumentacija prema kojima je optuženik bio zamjenik zapovjednika „V.“, ne dovode u sumnju zaključak prvostupanjskog suda o nedokazanosti optuženikove umiješanosti u ratni zločin koji mu je stavljen na teret. Radi se o dokazima o općenitim okolnostima koji usmjeravaju samo na zaključak da je optuženik bio pripadnik „V.“, ali ne i počinitelj ratnog zločina koji mu je stavljen na teret. Niti žaliteljevo odricanje vjerodostojnosti iskaza očevica I. B. nije odlučno. Iako svjedok nije poznao optuženika, prvostupanjski sud pravilno uočava da je svjedok detaljno opisao osobu koja ga je ispitivala, a taj opis ukazuje da to nije optuženik, osim toga, svjedok je optuženika vidio i na raspravi te sa sigurnošću naveo da optuženik nije bio među osobama koje su ga privede i ispitivale na „O.“.

Kraj takvog stanja stvari, pravilan je zaključak prvostupanjskog suda da nije dokazano da je optuženi D. B. počinio ratni zločin koji mu je stavljen na teret. Budući da žalbeni razlozi ne dovode u pitanje razložnost raščlambe i zaključak prvostupanjskog suda, to je žalbu državnog odvjetnika u odnosu na oslobađajući dio presude trebalo odbiti jer je neosnovana.

U odnosu na žalbe državnog odvjetnika i optuženog V. M., zbog odluke o kazni

Kod izbora vrste i mjere kazne prvostupanjski sud je uzeo u obzir da optuženi V. M. do sada nije osuđivan, da se pred sudom korektno držao i da je iskazao suosjećanje prema žrtvama (olakotne okolnosti). Također je sud cijenio veliki broj žrtava (otegotna okolnost). Za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva prvostupanjski sud je utvrdio kaznu zatvora u trajanju sedam godina, a za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika kaznu zatvora u trajanju dvije godine (uz primjenu odredaba o ublažavanju za potonje djelo). Primjenom odredaba o stjecaju, optuženik je osuđen na kaznu zatvora u trajanju osam godina. U pravu je državni odvjetnik kada tvrdi da su pojedinačne, a i jedinstvene kazne preblage, a nije u pravu optuženik kada tvrdi da je kazna prestroga.

Državni odvjetnik ispravno ukazuje na određene okolnosti koje prvostupanjski sud nije cijenio, a one postoje. To se najprije odnosi na stupanj krivnje koji je kod optuženika maksimalan. Naime, on je postupao s izravnom namjerom, a potpuna ubrojivost nije osporena. No, njegova svijest o protupravnosti je maksimalna. On je završio vojnu akademiju pa je kao školovan časnik više od prosječnog čovjeka svjestan dužnosti poštivanja konvencijskih i domaćih obveza u oružanoj borbi i ratnim djelovanjima. Upravo kao zamjenik načelnika PU S. i zapovjednik pričuvnih policijskih sastava pa i uz postojanje i prisutnost načelnika PU S., optuženik je trebao biti formalni i stvarni jamac prava civila i ratnih zarobljenika. U uvjetima oružane borbe i ratnih djelovanja ljudski život je izloženiji opasnostima nego što je to u miru, a vojnici, ratni zarobljenici te osobito civili izloženi su teškim i nepopravljivim posljedicama. Upravo zato međunarodno ratno pravo nalaže, a naše

kazneno zakonodavstvo i propisuje teške kazne za počinjenje ratnih zločina, a onima koji u ratu donose odluke i neposredno sudjeluju u oružanoj borbi ratnim djelovanjima nameće stroge obveze. Neke od tih obveza su i one koje se odnose na zapovjednike sudjelujućih oružanih postrojbi koji trebaju zaštititi civile i ratne zarobljenike. Takvu obvezu je imao i optuženi V. M.. No, on je postupao upravo suprotno garantnoj obvezi te ostvario obilježja ratnog zločina na više načina; zapovijedanjem, dopuštanjem pa i sudjelovanjem u nečovječnom postupanju prema civilima te izostankom ikakvog sankcioniranja za nezakonita postupanja podređenih. Time je jakost ugrožavanja i povrede zaštićenog dobra kudikamo veća od prosječnih koji se inače javljaju kod ovih delikata u manje načina počinjenja (najčešće zapovijedanjem ili propuštanjem sprječavanja budućih zločina). Državni odvjetnik pravilno ukazuje da se ne radi o jednom izoliranom ponašanju već o više njih koji tvore neprihvatljiv obrazac optuženikova protupravnog ponašanja.

S druge strane, nije u pravu optuženik kada u žalbi navodi da mu je kao olakotno trebalo uzeti u obzir „doprinos u obrani Domovine [jer to] ne može biti tako jednostavno posve zanemareno“. Nesporno je da je optuženi V. M. imao zasluge u Domovinskom ratu te je i devet puta odlikovan. Obrambene aktivnosti u agresorskom ratu i stavljanje na raspoložbu Domovini radi njena oslobađanja i postizanja neovisnosti su svakako plemeniti motivi. No, nisu ti motivi u podlozi optuženikovog postupanja pri počinjenju kaznenih djela za koje je proglašen krivim. Inače neupitna plemenitost sudjelovanja u Domovinskom ratu može imati kaznenopravni značaj kao olakotna okolnost ako protupravno ponašanje počinitelja predstavlja manji eksces ili nečinjenje kao ostvarenje obilježja djela. Ovdje se ne radi o tome jer je optuženi V. M. ratni zločin protiv civilnog stanovništva ostvario na više načina, a njegovo ponašanje nije ekscesno. U takvoj situaciji prvostupanjski sud pravilno nije kao olakotnu okolnost uzeo sudjelovanje optuženika u Domovinskom ratu jer je njegovo ponašanje za koje je proglašen krivim zasjenilo njegove zasluge i odlikovanja.

Imajući na umu navedeno, radi ostvarenja svrhe kažnjavanja, optuženiku je potrebno utvrditi strože pojedinačne kazne za oba djela za koja je proglašen krivim i slijedom toga osuditi ga na strožu jedinstvenu kaznu zatvora. Stoga je optuženom V. M. za kazneno djelo protiv civilnog stanovništva utvrđena kazna zatvora u trajanju osam godina, a za kazneno djelo protiv ratnih zarobljenika kazna zatvora u trajanju tri godine. Suprotno tvrdnji državnog odvjetnika, za potonje djelo postoje razlozi za utvrđivanje kazne ispod zakonskog minimuma jer se radi o deliktu propuštanja. Osim toga, optuženik je nakon počinjenja djela obolio i postao invalid o čemu postoji dokumentacija u spisu.

Optuženi V. M. osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju 10 (deset) godina. Ta kazna primjerena je svim okolnostima djela i osobi počinitelja i može u dovoljnoj mjeri utjecati na optuženika i na sve ostale da više ne čine kaznena djela, te utjecati na svijest o pogibeljnosti kaznenih djela i pravednosti kažnjavanja njihovih počinitelja. Ova kazna sadrži dostatnu količinu moralne osude za zlo koje je optuženik počinjenjem kaznenog djela nanio oštećenicima te društvu u cjelini.

Odluka o troškovima postupka, za sada nije dovedena u pitanje žalbenim navodima optuženika, a do njezine izmjene može doći i naknadno, pod okolnostima iz članka 122. stavak 4. ZKP/97.

S obzirom na sve navedeno, na temelju članka 390. stavak 1. i članka 387. ZKP/97, odlučeno je kao u izreci.

U Zagrebu 10. lipnja 2014.

Zapisničarka:
Maja Ivanović Stilinović, v.r.

Predsjednica vijeća:
Lidija Grubić Radaković, v.r.